

ПАНДЕМІЯ ТА ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА: НА ШЛЯХУ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Кушнір О. Я.^a, Пилипенко В. С.^a, Яковлева О. В.^a

^a Київський інститут бізнесу та технологій, Україна

Анотація

Особливості технологічного устрою суспільства впливають на розвиток закладів освіти, в тому числі і вищої. П'ятий технологічний устрій потребує від університетів інноваційно-технологічних практик, реалізації підприємництва, досліджень та проривних розробок. Проблему стагнації закладів освіти в Україні намагаються вирішити різними методами. Міністерство освіти і науки України перебудовою законодавчу та нормативну базу, філософія освіти шукає цінності, на яких має будуватись навчання майбутнього покоління, і кожен заклад освіти намагається реалізувати свій шлях становлення. Введення карантину у закладах вищої освіти спричинило переосмислення навчального процесу, призвело до необхідності застосування нових методів і форм роботи зі студентами. У статті здійснений аналіз джерел та висвітлена сутність підприємницького університету, визначено його особливості, а також охарактеризовано дистанційне навчання, показані відмінності дистанційного навчання від традиційного. Розглянуті зміни, які запроваджував наш інститут (Київський інститут бізнесу та технологій) для переходу в онлайн. Застосовані методи спостереження, опитування, системного аналізу та дослідження операцій. У результатах ми подаємо дані аналізу переходу закладу вищої освіти на онлайн навчання за умов жорсткого карантину спричиненого COVID-19. Проаналізовано сильні та слабкі сторони процесу переходу. Вихід за рамки аудиторії надихнув проактивних викладачів змінити свої педагогічні методики, допомогти студентам максимально ефективно використовувати різноманітні навчальні матеріали, Інтернет, досвід інших. Інститут готовий до трансформації, до перебудови своєї організаційної структури до побудови партнерських зв'язків і з приватними і з державними підприємствами. Чи готове українське суспільство до появи вищих навчальних закладів підприємницького типу?

Ключові слова: трансформація університету; університет 3.0; цінності; філософія освіти; управління закладами освіти.

PANDEMIC AND DISTANCE EDUCATION: ON THE WAY TO ENTREPRENEURSHIP UNIVERSITY

Kushnir O. Ya.^{a1}, Pilipenko V. S.^a, Yakovleva O. V.^a

^a Kiev Institute of Business and Technology, Ukraine

Abstract

Features of the technological paradigm of society affect the development of educational institutions, including higher. The fifth technological paradigm requires universities to implement entrepreneurship, research, and breakthrough development. Various methods are solving the problem of stagnation of educational institutions in Ukraine. The Ministry of Education and Science of Ukraine is restructuring the legislative and regulatory framework. The philosophy of education is looking for the values on which the next generation's education should be built. Each educational institution is trying to realize its path of formation. The quarantine in higher education institutions has led to a rethinking of the educational process, which has led to the need for new methods and forms of work with students. The article analyzes the sources and highlights the essence of the Entrepreneurial University, identifies its features, and describes distance learning, showing the differences between distance learning and traditional. The changes introduced by our institute (Kiev Institute of Business and Technology) for the transition to online are considered. Methods of observation, survey, system analysis, and operation research are applied. In the results, we present data on the analysis of the transition of higher education institutions to online learning under the conditions of strict quarantine caused by COVID-19. The strengths and weaknesses of the transition process are analyzed. The institute is ready for transformation, restructuring its organizational structure, and building partnerships with private and state-owned enterprises. Is Ukrainian society ready for the emergence of entrepreneurial higher education institutions?

Keywords: university transformation; university 3.0; values; philosophy of education; management of educational institutions.

Отримано / Received 10.06.2020
Отримано виправлений варіант / Received in revised form 20.08.2020
Прийнято до друку / Accepted 25.08.2020

¹ Corresponding author.
E-mail address: olga.kushnir@kibit.edu.ua

Вступ

Пандемія COVID-19 застала людство на інформаційному етапі розвитку. Сьогодні філософи та науковці пов'язують з шостим технологічним устроєм. А саме з конвергенцією наук (американська концепція NBIC-конвергенції), яка має призвести до появи вдосконаленої людини. Взаємодія п'яти наук – нанотехнологій, біотехнологій, інформаційних технологій, когнітивних і соціальних наук, має наблизити людство до наступного щаблю розвитку (Басалаєва та Лукина, 2017). На цьому етапі наближення та поєднання різних наук знаходяться і заклади вищої освіти.

Університет балансує між академічною та суспільною ролями, шукаючи таку організаційну перебудову, яка б дозволила реалізувати альтруїстичні та фінансові цілі. Університети чим далі тим більше усвідомлюють свою третю місію – стимулювання регіонального розвитку, поряд з першою (викладацькою) та другою (дослідницькою). Підтримання та стимулювання підприємництва стає цінністю нових університетів. Критерій підприємництва вже вводиться у системи дослідження вищої освіти, наприклад, Європейський реєстр вищої освіти (ETER) та U-Multirank. (Sánchez-Barrioluengo & Venneworth 2018). Тепер університет не лише передає знання, а стає відкритим обміну знанням з суб'єктами галузей промисловості. (Klofsten et al., 2018). До характеристик університету 3.0 відносять: забезпечення виробництва, відтворення та застосування інтелекту через цифрово-комунікаційні технології. А до ключової діяльності окрім освіти та просвітництва додаються виробництво інновацій, експертиза та консалтинг, проектування і створення нових практик (Ефимов та Лаптева, 2017)

З одного боку, підприємницький університет (або Університет 3.0) розбудовує власну структуру для розробки все нових досліджень, пошуку шляхів використання цих досліджень, забезпечення юридичної підтримки передачі технологій виробництвам. Перетворюючись на суб'єкт який самостійно формує дохідні статті бюджету, університет має пройти тернистий шлях до налагодження змін періодів коли ведеться дослідження з періодами запровадження цих досліджень (Centobelli et al., 2018). З іншого боку, всі, хто працюють в підприємницькому університеті мають розділяти його цінності та підтримувати прояви підприємницького духу. Освітні програми мають бути модернізовані, у навчальний процес мають бути введені інноваційні інструменти та практики.

Процес трансформації університету не є лінійним або стандартним. І, хоча, є запропоновані дорожні карти (Tausean et al., 2018) ми розуміємо, що кожен заклад має пройти цей шлях самостійно. Флагманами підприємницьких уні-

верситетів є Стенфордський університет (США) та Массачусетський технологічний інститут (США). Дослідження організаційної структури Стенфордського університету виявило, що для реалізації всіх технологічних можливостей та нових ідей університет має реалізувати свої ініціативи та проекти. Опитані студенти наголошували, що без роботи в бізнес інкубаторі, вона б не наважилась відкрити свій бізнес. Бізнес інкубатори, офіси передачі технологій (Technology Transfer Office), центри підприємництва, технопарки є обов'язковими складовими підприємницького університету. Окрім цих додаткових організаційних структур сам процес навчання має бути просякнутим підприємницьким духом, пошуком нових ідей та варіантів їх втілення. (Dalmarco et al., 2018) Український філософ Михайло Бойченко наголошує: «Крім того, конкуренція у освіті вчить, що взагалі, у будь-якій сфері, змагатися варто не за те, щоби бути більш цинічними і перемагати за будь-яку ціну, а за те, щоби перемагати чесно, більше того, перемагати так, щоби виграш переможця був виграшем самої справи більшою мірою, ніж його особистим виграшем.» (Бойченко, 2020). І нам здається, що такий підхід є близьким до духу з ідеєю підприємницького університету.

Окрім створення нової структури, університет має забезпечити швидку та якісну комунікацію для зручної передачі будь-якої інформації між різними суб'єктами навчання та роботи. Таке управління знаннями розглядається у статті (Calvo et al., 2019). Наголошується що ІТ-рішення в університетах мають слугувати інструментами передачі знань та інновацій серед науковців, а не лише бути адміністративними каналами. Адже, переорієнтація ІТ-рішень з продуктивності на процесуальність призводить до знецінення самих дослідників та замовників дослідження. Використання цифрових інструментів в освіті пришвидшує цифрову трансформацію суспільства. Студенти через навчання у цифрових середовищах засвоюють в тому числі і цифрові технології. Саме такі зрушення уможливають управління своїм цифровим майбутнім нашими дітьми (Iivari et al., 2020)

За останні півроку питання впливу COVID-19 на освітній процес стало актуальним для науковців всього світу. Зокрема, проаналізовано вплив та наслідки пандемії COVID-19 на освіту (Chertoff et al., 2020); визначено основні зміни в базовій освіті, спричинені пандемією, та охарактеризовано проблеми інформаційного менеджменту (Iivari et al., 2020); описано майбутнє бізнес-освіти Krishnamurthy (2020); навчальний процес у медичній сфері (Carolan et al., 2020; Kiely et al., 2020).

Для український закладів вищої освіти в першу чергу постало питання введення дистанційної форми освіти. У монографії під редакції

єю Володимира Кухаренко (2016) дистанційне навчання характеризується трьома складовими: «відкрите навчання, комп'ютерне навчання та активна взаємодія викладача зі студентом із використанням сучасної телекомунікації». Автор підкреслює, що головним у дистанційному навчанні «є спілкування студента з викладачем і своїми колегами», яке здійснюється з використанням електронної пошти, телеконференцій. Російський учений Андрій Хуторської (2017), аналізуючи дистанційне навчання, вказує на такі його особливості: використання освітніх мультимедійних засобів та електронних ресурсів як віддалених, так і тих, що перебувають у безпосередньому користуванні студентів; забезпечення телекомунікаційного спілкування між педагогами та студентами, а також між самими студентами; продуктивний характер освітнього процесу, тобто одержання результатів освітньої продукції, яка відрізняється від тієї, що використовується в електронно-освітньому середовищі. Дослідник також констатує, що дистанційне навчання не можна зводити лише до вдосконалення заочного навчання, коли звичайна пошта замінюється на електронну, або ж до простого перенесення інформаційних технологій до сфери освіти. Дистанційне навчання – процес взаємодії студента та викладача на відстані зі збереженням усіх властивих навчанню компонентів (цілей, змісту, методів, організаційних форм, засобів навчання) із застосуванням специфічних технічних засобів (інтернет-технологій або інших інтерактивних середовищ) (Федорчук, 2015).

Також цікавим підхід змішаного навчання. Суть його полягає в тому, що студент доповнює роботу в аудиторії самостійною роботою онлайн. Тобто відбувається змішання традиційного та дистанційного навчання (Миценко, 2019). Онлайн навчання регулюється викладачем через освітню платформу, це дозволяє студенту опановувати інформацію в зручному темпі та в той же час не відставати / випереджати групу. Від дистанційної форми відрізняється тим, що викладач використовує методи дистанційної освіти, і в той же час зустрічається зі студентом в аудиторії на лекціях та семінарах.

Система вищої освіти України під час пандемії COVID-19 мала переважно два виходи – завмерти або підлаштуватися під нові умови та розвиватись далі. Міністерство освіти і науки намагалось допомагати закладам освіти, розробивши нормативні документи, поради, алгоритми роботи дистанційно. У наступному розділі ми розглянемо, як відбувався процес перебудови освітнього процесу у нашому закладі вищої освіти.

Методи та результати

Наше дослідження здійснено методом спостереження за учасниками процесу перебудови

навчального процесу під час жорсткого карантину. Проводились інтерв'ю та співбесіди з адміністрацією Інституту, з викладачами, студентами та їх батьками. Ми використовували системний аналіз та метод дослідження операцій.

Введення карантину з 12 березня 2020 року спочатку розглядалось як двотижневий канікули. Адміністрацією було прийнято рішення поновити навчання з 1 квітня. Для цього були здійснені такі кроки: робота з завідувачами кафедр та викладачами щодо переформатування навчального процесу, робота з деканатом щодо побудови нових зв'язків «студент-викладач-деканат», робота з співробітниками філій щодо поновлення навчального процесу. Кожен крок вимагав вийти за рамки звичних вертикальних та горизонтальних зв'язків та розширив відповідальність кожного за отриманий результат.

Для налагодження процесу мала відбуватись комунікація, якої ми були позбавлені. Тож кожного дня з 10:00 відбувалась зустріч через Skype call, в якій брали участь всі викладачі та співробітники Інституту (всього до 40 осіб). Цей дзвінок допомагав спланувати всі важливі завдання на день, а також давав можливість зворотного зв'язку. Весь період карантину пройшов під знаком недостатньої-перенасиченої комунікації. Адже безпосередня комунікація замінилась на листування, дзвінки, відеодзвінки, чати. Виявилась необхідність постійно тримати себе під «контролем слова», тому що відсутність невербальної комунікації впливала на взаєморозуміння. Але тепер точність виконання прохань, обов'язків, домашніх завдань залежала від ясно-го та чіткого викладу того, що треба зробити. Під час карантину відповідальність за виконання/невиконання завдання повністю перейшла на виконавця (студента, викладача, співробітника). І в перші тижні відбувся злам свідомості через втрату свободи, тому що контроль не був відчутний у звичному форматі – викладач на парі не нагадував, колега не підказував, деканат не наполягав. Для того аби підсилити контроль були задіяні додаткові правила. Викладачі кожного дня вели електронні журнали, заповнювали таблиці звітності, відповідали за присутність студентів на своїх парах. Для контролю студентів були підключені їх батьки (це спрацьовувало з 15-18 літніми студентами, які живуть з батьками). Деканат вже давно користувався вайбером для інформування студентів, тому у наявні групи були підключені викладачі.

Зміна форм комунікації призвела до розділення відповідальності за присутність дітей на парах між студентом, його батьками, викладачем та деканатом. Серед викладачів були обрані куратори, які за необхідності проводили виховні та роз'яснювальні бесіди з дітьми та їх батьками. Месенджери, соціальні мережі, освітня платформа, телефонний зв'язок були задіяні у нових

умовах. Комунікація, яка була унормована часом який ти знаходишся у стінах Інституту, вийшла за ці норми та здійснювалась з 8:00 до 01:00. Переважна частина цієї комунікації здійснювалась викладачами, які були вимушені шукати, допомагати, під'єднувати, чекати окремих студентів для проведення пари, роз'яснювати домашнє завдання або незрозумілі пасажі з пар.

Змінився розклад дзвінків (таблиця 1). Перша пара розпочиналась об 11:00, друга – 13:00, третя – 15:00. Інститут з 2016 року впроваджує роботу по силабусу через освітню платформу Google Classroom. Застосування технологій змішаного навчання значно полегшило перехід на формат онлайн. Пари відбувались у відеоформаті через Zoom або Google Meet. Вдома і студенти і викладачі не могли бути повністю зосередженими на відеоуроці. Між парами ми вимушені були запровадити перерви по 40 хвилин.

Таблиця 1

Розклад пар!		
День/тижня!	11.00 – 12.20	Перша пара
	13.00 – 14.20	Друга пара
	15.00 – 16.20	Третя пара
	17.00 – 18.20	Четверта пара

Не всі викладачі змогли перейти на формат відеолекцій, тому частину дисциплін було знято з розкладу та перенесено на наступний семестр. Більшість (79%) викладачів продовжили вести свої дисципліни. Із них 67% перейшли на новий формат: опанували Zoom або Google Meet, контролювали своїх студентів щодо відвідування занять, вели Google Classroom, проявляли проактивність у залученні нових методів роботи зі студентами. Такі викладачі почали витрачати на роботу мінімум у два рази більше часу. Студенти не відчували послаблення контролю, і після перших двох тижнів пасивного перебування на карантині, включилися у навчання у робочому темпі. 23% викладачів підтримали перехід на онлайн формат, але обрали один з видів роботи та комунікації – або тільки проводили лекції, або тільки вели Google Classroom, або не приділяли час комунікації зі студентами поза парами. І, на решті, 10% підтримували свій Google Classroom, посилюючи його посиланнями на відеолекції інших викладачів у інтернеті.

Як і викладачі не всі студенти змогли опанувати технічні засоби для повноцінного навчання онлайн. На відеолекціях в середньому було присутнє 45% студентів, з них лише 30% мали відеокамеру та могли ввімкнути відео. Продовжували працювати в Google Classroom 90% студентів. Активних студентів під час карантину було в різних групах від 15% до 70%. Під активними розуміємо тих, хто підключався на більше 50% відеолекцій та виконував всі домашні завдан-

ня. Від 24% до 66% студентів підключалися на більше 20% відеолекцій та виконували 50% домашніх завдань. І від 10% до 15% не мали можливості підключатись на онлайн лекції, та виконували певні види роботи у Google Classroom. Студенти здавали заліки та екзамен онлайн, а ті, хто не мав доступу до інтернету – у Інституті викладачу в червні. Хоча Міністерство освіти і науки України дозволив проводити захисти та кваліфікаційні іспити онлайн, ми провели їх очно, з дотриманням вимог карантину.

Впродовж переходу з очного формату навчання на онлайн ми спостерігали наступні сприятливі та несприятливі моменти та явища. До сприятливих відносимо: і для студентів і для колег – комунікація стала більш націленою на отримання результату, зросла відповідальність за свою роботу, з'явилося місце для творчості; для колег – для були запропоновані нові методи роботи як серед викладачів так і серед колег деканату, фізична віддаленість зблизила колектив; для студентів – студенти мали змогу самостійно організувати свій час (віддавати пріоритет навчанню чи ні). До несприятливих: низьке технічне забезпечення, студенти в Києві мали вдома хоча б один пристрій для роботи (який ділили між всіма членами сім'ї для роботи та навчання), а серед студентів з регіонів лише один з чотирьох міг долучитися до онлайн навчання; низький рівень цифрової грамотності – 90% студентів були надані консультації як доєднатися до відеолекції в Zoom, 21% викладачів відклали свої предмети на наступний семестр, а 10% з тих, хто продовжував вести свої предмети могли лише перевіряти та оновлювати завдання декілька разів на тиждень, без можливості провести аудіо конференцію.

У травні Інститут готувався до щорічної конференції. У 2020 році її провели онлайн через Zoom. Оскільки на конференції працює чотири секції, остільки було створено декілька онлайн кімнат для учасників. Почалась конференція пленарним засіданням у одній кімнаті, через півгодини учасники першої секції були запрошені через посилання у свою кімнату. Коли закінчилась пленарна секція, в цій саме кімнаті почала працювати друга секція. Третя секція працювала у своїй окремій кімнаті. І, на решті, четверта включилась в роботу у основній кімнаті, де після її закінчення, було проведене закриття конференції. Всього у 24 міжнародній науково-практичній конференції «Студент – Дослідник – Фахівець» взяло участь 158 осіб з 15 країн.

Перед студентами карантин постав як перевірка мотивації до навчання. Адже серед тих, хто мав технічне забезпечення відвідування лекцій не досягало 50%. Такий показник говорить про низьку цінність вищої освіти серед молоді в Україні.

Підсумком тримісячної роботи закладу вищої освіти у онлайн форматі, з однієї сторони, стало розуміння готовності команди Інституту до роботи в такому форматі, з іншої сторони, постало питання ціннісних орієнтацій сучасної молоді. Серед моментів, які варто надолужити, варто відзначити доопрацювання силабусів (навчально-методичних матеріалів). Постановка завдань через SMART цілі, чітка концепція оцінювання студента, обговорення форматів позакласного спілкування. Також ми пропонуємо провести такий експеримент – обрані дисципліни спланувати у програмах ведення проєктів (JIRA), для того щоб студент відчув відповідальність за виконання поставлених перед ним цілей та побачив як їх виконання / невиконання впливає на всю команду (групу). Перед закладами освіти в першу чергу стоїть завдання виховання особистості, а вже в другу – підготовка професіонала. Ми побачили білу пляму у ціннісній орієнтації молодих людей, та запланували ввести культурно-просвітницьку компоненту у кожен дисципліну.

Викладачі відчули себе у новій ролі, у ролі викладача-тьютора (Москаль, 2008). Вихід за рамки аудиторії надихнув проактивних викладачів змінити свої педагогічні методики, допомогти студентам максимально ефективно використовувати різноманітні навчальні матеріали, Інтернет, досвід інших. І важливим є те, що викладачі побудували команду на цих нових засадах. Тож карантин сприяв професійному зростанню та формуванню гнучкої команди професіоналів, яка готова розвиватися далі.

Висновки

Ми описали процедуру впровадження дистанційного навчання та охарактеризували основні виклики, з якими зустрілися у закладі вищої освіти під час карантину, пов'язаного з COVID-19. Можна сказати, що рівень цифрової комунікації та IT-забезпечення дозволив без перешкод перейти на онлайн навчання. Час карантину знову ставить перед українськими закладами вищої освіти питання про необхідність трансформації. І, на прикладі, нашого Інституту ми бачимо, що є внутрішня готовність до змін. Інститут готовий бути відкритим українському суспільству, працювати з зовнішніми партнерами над проведенням досліджень та апробації використання цих досліджень, навчання може здійснюватися як у стінах закладу освіти, так і дистанційно, освітні програми модернізовані з урахуванням міждисциплінарних компонент. Інститут готовий робити внесок у регіональний розвиток, та підходити до свого розвитку з підприємницьким завзяттям. Ми вважаємо, що і інші університети, інститути та академії шукають свій шлях до трансформації у підприємницькі заклади освіти і Міністерство освіти

і науки а також компанії та виробництва мають бути готовими підтримувати такий рух.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басалаева О. Г. Технологический уклад и культура в контексте концепции цивилизации конвергенции наук и технологий: методологический аспект / Басалаева О. Г., Лукина Н. П. // Вестник КемГУКИ Культурология. – 2017. – №38. С. 76-80.
2. Бойченко М. І., Завдання для філософії освіти в Україні у світлі теорії поколінь / Бойченко М. І. // Філософія освіти. – 2020. – №25 (2). С. 8-34.
3. Ефимов В. С., Лаптева А. В. Университет 4.0: философско-методологический анализ. / Ефимов В. С., Лаптева А. В. // Университетское управление: практика и анализ. – 2017. – №21(1). С. 16-29. <https://doi.org/10.15826/umpra.2017.01.002>
4. Кушнір О. Я., Пилипенко В. С., Яковлева О. В. Формування мотивації студентів: проблема чи можливість. Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. 2019. №3 (42). С. 5-10 DOI 10.37203/kibit. 2019.42.01
5. Миценко Д. В. «Blended Learning» – сутність та особливості реалізації у закладі вищої освіти. / Миценко Д. В. // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій, – 2020. – №42(3). С. 33-38. <https://doi.org/10.37203/kibit.2019.42.05>
6. Москаль Ю. Світові тенденції розвитку заочної та дистанційної вищої освіти / Ю. Москаль // Психологія і суспільство. – 2008. – № 3. – С. 116 – 122.
7. Теорія та практика змішаного навчання: монографія / В. М. Кухаренко, С. М. Березенська, К. Л. Бугайчук, Н. Ю. Олійник, Т. О. Олійник, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко, А. Л. Столяревська; за ред. В. М. Кухаренка – Харків: «Міськдрук», НТУ «ХПІ», 2016. – 284 с.
8. Федорчук М. В. Сутність і стан упровадження електронної освіти в Україні / М. В. Федорчук. // Право і безпека. – 2015. – №4. – С. 61 – 66.
9. Хуторской А. В., Дидактика. Учебник для вузов. Стандарт третьего поколения / Хуторской А.В. – Спб.: Питер, 2017. – 720 с.
10. Calvo, N., Rodeiro-Pazos, D., Rodríguez-Gulías, M. J., & Fernández-López, S. (2019). What knowledge management approach do entrepreneurial universities need? Information Systems. doi:10.1016/j.is.2019.06.002
11. Carolan, C., Davies, C. L., Crookes, P., McGhee, S., & Roxburgh, M. (2020). COVID 19: Disruptive impacts and transformative opportunities in undergraduate nurse education. Nurse Education in Practice, 102807. doi:10.1016/j.nepr.2020.102807
12. Centobelli, P., Cerchione, R., Esposito, E., & Shashi. (2018). Exploration and exploitation in the development of more entrepreneurial universities: A twisting learning path model of ambidexterity. Technological Forecasting and Social Change. doi:10.1016/j.techfore.2018.10.014
13. Chertoff, J. D., Zarzour, J. G., Morgan, D. E., Lewis, P. J., Canon, C. L., & Harvey, J. A. (2020). The Early Influence and Effects of the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Pandemic on Resident Education and Adaptations. Journal of the American College of Radiology. doi:10.1016/j.jacr.2020.07.022
14. Dalmazco, G., Hulsink, W., & Blois, G. V. (2018). Creating entrepreneurial universities in an emerging economy: Evidence from Brazil. Technological Forecasting and Social Change. doi:10.1016/j.techfore.2018.04.015

15. Iivari, N., Sharma, S., & Ventä-Olkkonen, L. (2020). Digital transformation of everyday life – How COVID-19 pandemic transformed the basic education of the young generation and why information management research should care? *International Journal of Information Management*, 102183. doi:10.1016/j.ijinfomgt.2020.102183
16. Kiely D. J., Posner G. D., Sansregret A. (2020) Health Care Team Training and Simulation-Based Education in Obstetrics During the COVID-19 Pandemic, *Journal of Obstetrics and Gynaecology Canada*, doi: <https://doi.org/10.1016/j.jogc.2020.05.007>
17. Klofsten, M., Fayolle, A., Guerrero, M., Mian, S., Urbano, D., & Wright, M. (2018). The entrepreneurial university as driver for economic growth and social change – Key strategic challenges. *Technological Forecasting and Social Change*. doi:10.1016/j.techfore.2018.12.004
18. Krishnamurthy, S. (2020). The Future of Business Education: A Commentary in the Shadow of the Covid-19 Pandemic. *Journal of Business Research*. doi:10.1016/j.jbusres.2020.05.034
19. Sánchez-Barrioluengo, M., & Benneworth, P. (2018). Is the entrepreneurial university also regionally engaged? Analysing the influence of university's structural configuration on third mission performance. *Technological Forecasting and Social Change*. doi:10.1016/j.techfore.2018.10.017
20. Taucean, I. M., Strauti, A. G., & Tion, M. (2018). Roadmap to Entrepreneurial University – Case study. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 238, 582–589. doi:10.1016/j.sbspro.2018.04.038
- REFERENCES**
1. Basalaeva O., Lukina N. (2017) Technological structure and culture in the context of concept civilization convergence of sciences and technologies: methodological aspect. *Bulletin of the KemGUKI Culturology*. 38. 76-80 (In Russ.)
2. Boychenko, M. (2020). Tasks for Philosophy of Education in Ukraine in the Light of the Theory of Generations. *Filosofiya Osvity. Philosophy of Education*, 25(2), 8-34. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2019-25-2-1> (In Ukr.)
3. Calvo, N., Rodeiro-Pazos, D., Rodríguez-Gulías, M. J., & Fernández-López, S. (2019). What knowledge management approach do entrepreneurial universities need? *Information Systems*. doi:10.1016/j.is.2019.06.002
4. Carolan, C., Davies, C. L., Crookes, P., McGhee, S., & Roxburgh, M. (2020). COVID 19: Disruptive impacts and transformative opportunities in undergraduate nurse education. *Nurse Education in Practice*, 102807. doi:10.1016/j.nepr.2020.102807
5. Centobelli, P., Cerchione, R., Esposito, E., & Shashi. (2018). Exploration and exploitation in the development of more entrepreneurial universities: A twisting learning path model of ambidexterity. *Technological Forecasting and Social Change*. doi:10.1016/j.techfore.2018.10.014
6. Chertoff, J. D., Zarzour, J. G., Morgan, D. E., Lewis, P. J., Canon, C. L., & Harvey, J. A. (2020). The Early Influence and Effects of the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Pandemic on Resident Education and Adaptations. *Journal of the American College of Radiology*. doi:10.1016/j.jacr.2020.07.022
7. Dalmarco, G., Hulsink, W., & Blois, G. V. (2018). Creating entrepreneurial universities in an emerging economy: Evidence from Brazil. *Technological Forecasting and Social Change*. doi:10.1016/j.techfore.2018.04.015
8. Efimov V.S., Lapteva A.V. (2017) Philosophical and methodological analysis. *University Management: Practice and Analysis*. 21(1), 16-29. (In Russ.) <https://doi.org/10.15826/umpa.2017.01.002>
9. Fedorchuk M.V. (2015) The essence and state of implementation of electronic education in Ukraine. *Law and security*. 4. 61-66 . (In Ukr.)
10. Iivari, N., Sharma, S., & Ventä-Olkkonen, L. (2020). Digital transformation of everyday life – How COVID-19 pandemic transformed the basic education of the young generation and why information management research should care? *International Journal of Information Management*, 102183. doi:10.1016/j.ijinfomgt.2020.102183
11. Khutorskoy A.V. (2017) Didactics. Textbook for universities. Third generation standard. SPb. Peter. (In Russ.)
12. Kiely D. J., Posner G. D., Sansregret A. (2020) Health Care Team Training and Simulation-Based Education in Obstetrics During the COVID-19 Pandemic, *Journal of Obstetrics and Gynaecology Canada*, doi: <https://doi.org/10.1016/j.jogc.2020.05.007>
13. Klofsten, M., Fayolle, A., Guerrero, M., Mian, S., Urbano, D., & Wright, M. (2018). The entrepreneurial university as driver for economic growth and social change – Key strategic challenges. *Technological Forecasting and Social Change*. doi:10.1016/j.techfore.2018.12.004
14. Krishnamurthy, S. (2020). The Future of Business Education: A Commentary in the Shadow of the Covid-19 Pandemic. *Journal of Business Research*. doi:10.1016/j.jbusres.2020.05.034
15. Kukhareno V.M., Berezenskaya S.M., Bugaychuk K.L., Oliynyk N. Yu., Oliynyk T.O., Rybalko O.V., Sirotenko N.G., Stolyarevskaya A.L. (2016) Theory and practice of blended learning: a monograph (V.M. Kukhareno, Ed.) Kharkiv “Miskdruk”, NTY “KhPI” (In Ukr.)
16. Kushnir O., Pilipenko V., Yakovleva O. (2019) The Formation of Students Motivation: Problem or Opportunity. *Herald of Kiev Institute of Business and Technology*. 3 (42). 5-10 DOI 10.37203/kibit.2019.42.01 (In Ukr.)
17. Mitsenko, D. (2019). «Blended Learning» – the essence and features of implementation in higher education. *Herald of Kiev Institute of Business and Technology*, 42(3), 33-38. (In Ukr.) <https://doi.org/10.37203/kibit.2019.42.05>
18. Moskal Yu. (2008) World tendencies of development of correspondence and distance higher education. *Psychology and society*. 3. 116-122 (In Ukr.)
19. Sánchez-Barrioluengo, M., & Benneworth, P. (2018). Is the entrepreneurial university also regionally engaged? Analysing the influence of university's structural configuration on third mission performance. *Technological Forecasting and Social Change*. doi:10.1016/j.techfore.2018.10.017
20. Taucean, I. M., Strauti, A. G., & Tion, M. (2018). Roadmap to Entrepreneurial University – Case study. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 238, 582–589. doi:10.1016/j.sbspro.2018.04.038